

Доц. Пламен Павлов: За културна политика на България в Македония трябва да се отделят много повече ресурси

08 ноември 2009 | 05:52 | Агенция "Фокус"

Доц. Пламен Павлов, преподавател по история, водещ на предаването „Час по България“ по телевизия СКАТ пред Агенция „Фокус“.

Фокус: Г-н Павлов, как премина отбелязването на Деня на народните будители в Скопие?

Пламен Павлов: На 2 ноември 2009 г. в залата на българското Посолство в Скопие се състоя

тържество, посветено на Деня на народните будители. То беше организирано от Посолството, от Българския културен център в Скопие, съответно от Ангел Ангелов, и.д. посланик на България в Република Македония, и от Димитър Христов, директор на Българския културен център в Скопие. От страна на София съорганизатор беше Държавната агенция за българите в чужбина (ДАБЧ), представлявана от Райна Манджукова. Към това тържество имаше традиционно силен интерес на хората с българско самосъзнание в Македония, които никак не са малко, по-скоро на тази категория българи от Македония, която категорично мога да причисля към съвременните народни будители на българщината в Македония. Ние не бива, когато отбелязваме този празник, да се обръщаме само към неговата историческа същност, а да търсим актуалното в него. И днес в съседна Република Македония има български будители и тези хора никак не са малко. Аз не бих прекалявал с имената, тъй като трябва да спомена десетки имена, но не мога да не спомена имената на Панде Ефтимов, доайен на нашата общност в Македония, изкуствоведът и историк Симеон Симев, писателят Младен Сърбиновски, историкът Христо Кацаров, десетки хора... Това са железните българи в Македония, но ние не бива да забравяме, че освен тези железни българи, в Македония всички останали хора със славянска природа също са българи. Има 1,4 млн. наши сънародници в Македония. Този празник, колкото и да не беше отразен от македонските медии, съм сигурен, че е плъзнало като мълва в Скопие и е имало много по-голям ефект. Някои български медии, макар и да не са държавни, макар да са частни, играят обществена функция. Това може би е най-доброто нещо, което се случило на България през тези 20 години демокрация, които след няколко дни ще

коментираме във връзка с 10 ноември. Когато се говори за 1 ноември в Скопие, не може да не се каже (това категорично го подчертах в словото си към нашите сънародници), че 1 ноември е следствие на 27 ноември, разбира се в различни години. 1 ноември като празник на българското будителство, на практика, е следствие от ньойската национална катастрофа, най-голямата драма в българската история. Чест прави на българския политически елит след войните, дори и на Земеделския съюз, независимо от многото грешки в неговото управление, че се обръща към историята като подтик за националното ни обединение, като един вид терапия срещу ньойската драма, тази тежка национална травма, която причини Ньойският договор.

Тази година се навършват 90 години от този зловещ за нашата нация договор и аз мисля, че празнуването на 1 ноември все повече трябва да се обвързва с ньойската съдба на България и то не в оплаквателен план, както е било в миналото, а в един план на катарзис, на осмисляне на поуките от Ньой и на преодоляване на тази страшна катастрофа, тъй като всички ние сме рожба на ньойската съдба на България - ние, и нашите сънародници в Македония и в съседните на България държави, на мен ми се струва, че това празнуване на 1 ноември в Скопие тази година беше малка стъпка към лекуването на ньойския синдром и към нашия опит да осмислим общото бъдеще на хората от България и Македония. Специално да благодаря на Райна Манджукова, която беше в основата на този замисъл. Една препоръка, ако мога да си позволя да направя, е българското правителство, нашите компетентни власти, не искам да визирам конкретни институции, тъй като те са много, да подемат инициативата на ДАБЧ, на посолството и на Културния център, и 1 ноември да се превърне в един аналог на 24 май, но в по-ясен исторически контекст като визия за бъдещето. Хубаво е, че в Скопие се организира подобен празник от българското Посолство, но според мен е добре за бъдеще той да бъде отбелязан в някоя голяма зала в Скопие в присъствие на много друга публика, с участие на български артисти. Аз съм сигурен, че публиката ще бъде достатъчно много, тъй като съм присъствал на събирания в Скопие, където е имало над 1000 или 2000 души по повод на 3 март. Като благодаря на Посолството и Ангел Ангелов за организацията и всичко, което направиха, искам да кажа, че не е по силите на една конкретна мисия да осъществява по-големи културни изяви. Това трябва да залегне в приоритетите на работата на нашето Външно министерство. У мен се създава едно впечатление, може

да не е правилно, нямам достъп до тези неща, че на нашата мисия в Македония се гледа като на всички останали мисии в близки и далечни страни. Според мен, това не може да бъде полезна практика, тъй като за нас Македония е особен случай, ние не можем да следваме линията, която в Скопие се следва на еквидистанция, както беше казал Киро Глигоров. За нас Македония не може да бъде на еквидистанция спрямо останалите държави, за нас Македония е нещо друго - тя е част от нашата съдба. Без да се натрапваме, без да изпадаме в патриотични уклони, ми се струва, че за културна политика на България в Македония трябва да се отделят много повече ресурси. Това да го прави не само ДАБЧ и Посолството, а да го прави цялата българска държава. Струва ми се, че това е верният път за постигане на диалог с нашите сънародници и с македонските власти за преодоляване на синдрома на миналото. В никакъв случай не бива да се прави компромис с българската същност на хората в Македония, с историческата истина. Днес в Македония се водят люти битки за идентитет, както го наричат те, и дори шеговито Младен Сърбиновски каза, че държавата може би трябва да се нарича Идентитетия (той каза това с една горчива ирония). Струва ми се, че борбата за идентитета е откриването на истината, това е истината за нашата единна история, за нашата съвременна обща съдба и за общото ни бъдеще, надявам се.

Фокус: Как премина инициативата в Посолството?

Пламен Павлов: На тържеството в българското Посолство присъстваха над 150 души - българи от Македония. Присъстваха знакови лица на българската общност, присъстваха хора както от Скопие, така и от Охрид, Щип, Струмица. Не искам да пропускам Владо Младенов, който създаде една неправителствена организация „Български културен клуб“ в Скопие, която напоследък е много активна. Присъства елитът на българщината в Македония, но трябва все повече да се отваряме към всички хора в Македония, не само към хората с ясно, смело изявено българско самосъзнание. Не бива да пропускаме, че тези хора и в момента македонските официални власти ги преследват, уволняват ги. Само в този ден ми станах известни няколко случая в Щип, на други места. Този омекотен терор върху българите в Македония, станал печално известен със случая „Спаска Митрова“, не е спирал и е крайно време Македония да се замисли върху своята перспектива. Може би не трябва да го казвам, но аз не искам да крия нищо. Когато пътувахме към Скопие беше направен нелеп опит ние да бъдем спрени на митницата, тъй като

сме носели книги, които нямали никакви сертификати и никакви митнически такси, при положение, че тези книги ДАБЧ ги беше осигурила, за да ги подари на хората, а не за нещо друго. Това беше една антология, издадена от Олга Шурбанова – главен редактор на списание „Ек“. В същността на самото тържество беше представянето на списание „Ек“, орган на ДАБЧ и на други издания на агенцията. Покрай тях стана много по-широк разговор. Това е ценното на агенцията, на Райна Манджукова и на Олга Шурбанова в конкретния случай. На митницата беше направен нелеп опит за пореден път да се спират книги, идеи, движението на мисълта. Поради бързата намеса на българското Посолство, случаят приключи за броени минути, но искам да обърна внимание на македонските власти, тъй като Агенция „Фокус“ е много четена в Македония, както ви е известно. Опитът да се спират идеи, книги, противоречи на всякаква европейска ориентация на Македония. Би трябвало властите в Македония да разберат, че условията са съвсем други, че вече не е времето на Титова Югославия и да се държат адекватно, защото подобни опити са нелепи, смешни, но и престъпни. Идеите не могат да бъдат спрени, те се носят във въздуха, дори и да бяха спрени тези книги, това нямаше да осуети тържеството, само щеше да го вгорчи. Опитът да бъдат спирани книги, идеи, информация за България, да се говори за България само в някакъв негативен план още веднъж показва, че „черната магия на македонизма“, както аз съм наричан, постепенно започва да губи своята сила и че благодарение на нашите будители в Македония, на тези хора, между които има и много млади, които останаха честни, краят на македонистката магия се вижда и той няма да бъде далече. Крайно време е хората и особено властите в Македония да осъзнаят, че истината не е на тяхна страна, истината е нещо свято, тя не може да бъде репресирана.

Фокус: Миналата седмица разговаряхме с проф. Григор Велев, който спомена, че всеки момент ще се създаде Асоциация на българите в Македония.

Пламен Павлов: Аз се познавам много добре с проф. Григор Велев, работили сме много пъти заедно. Такива асоциации, дружества, сдружения, клубове и днес съществуват, те могат да се увеличават. Това е въпрос на свободна воля на самите инициатори. Аз подкрепям това, което е казал проф. Велев, но смятам, че активната страна трябва да бъде българската държава, която изоставя спрямо българското гражданско общество. Тя изоставя в някакъв смисъл и спрямо българското гражданско

общество в самата Македония. Не искам да бъда черноглед или самоцелен критик на днешното правителство. Не съм свързан с днешното правителство, но не мога да не отбележа, че то направи някои много окуражителни стъпки- примерно организирането на подобни тържества. Тази линия продължава да съществува и да се утвърждава. Назначаването на бесарабска българка за председател на ДАБЧ, самата Райна Манджукова вече има поглед към назначаването на хора от нашите общности, включително от Македония, на работа в агенцията. Крайно време е ние да се отваряме към нашите сънародници, те да получават участие в българската държава, българската политика, българските медии. Мога да отбележа македонския българин Петър Колев, който води предаването „Облаче ле бяло“, водено преди това от Райна Манджукова. Нашето общество постепенно трябва да излиза от своята самодостатъчност, да не гледаме на българите в чужбина само като на страдащите братя, а да гледаме на тях както на нас. Ние винаги сме били толерантни към другите, но понякога не сме толерантни към самите себе си. Ние не можем да продължим да гледаме на българите в чужбина като на хора, които не са вътре в българската Конституция - планетарна, европейска или балканска. Сред днешната епоха, в която границите падат, нещата придобиват все по-голяма мобилност, българите извън България би трябвало да заемат полагащото им се място в българската култура, в българската политика, в българското държавно управление. Някои от стъпките на днешното правителство намирам за изключително полезни и имам надеждата, че те ще продължат в същата посока. За Македония понятието чужбина е неточно, става дума за едно етнокултурно пространство, което съществува повече от 1000 години и в което българският дух винаги е бил жив.

Аделина ГЕОРГИЕВА